

IV део

БОРБЕ БРИГАДЕ ОД ЈУЛА ДО ПОЧЕТКА СЕПТЕМБРА 1944.

АНГАЖОВАЊЕ И БОРБЕ БРИГАДЕ ДО ПОЧЕТКА АВГУСТА

Још у јеку нецријатељске гхролећне офанзиве делегат Брховног штаба НОВ и ПОЈ Светозар Вукмановић Темпо издао је 4. јуна директиву⁸⁹ Главном штабу Македоније и Другој ерпској дивизији о реорганизацији јединица на територији Врање — Куманово и о њиховим даљим задацима.

Директивом је било предвиђено да се од бораца Струмичког одреда, дела бораца из штипског, кратовског и кумановског краја који су били у саставу 3. бригаде формира један батаљон са добрим штабом батаљона и командама чета. Предвиђено је било да тај батаљон дејствује са планине Плачковице и Ограждена у правцу брегалничке и струмичке долине и ка Радовишту. Ова замисао је остварена после завршетка непријатељске офанзиве, тј. 25. јула када је формирана 4. македонска бригада.

Поред тога, у директиви је било предвиђено да се 3. македонској бригади прикључи Кумановски партизански одред и да бригада дејствује на подручју: Куманово, Крива Паланка, Кочане, Св. Никола са основ-

⁸⁹ Зборник докумената, том VII, књ. 3, док. 66.

ним задатком да напада на комуникације у долини Криве Реке и дуж железничке пруге Куманово — Скопље и Скопље — Велее и да прихвати нове борце у евоје редове.

Извршавајући поетављене задатке 3. бригада је у ноћи 24/25. јула напала бугарске делове код с. Страцина и с. Мл. Нагоричана. У нападу на полицијску станицу код Мл. Нагоричана учествовао је 3. батаљон бригаде и Кумановски партизански одред. Овде се водила врло оштра борба са бугарском полицијом. Бригада и одред имали су 3 погинула и 8 рањених бораца, док је полиција имала 3 мртва и 13 рањених.

У нападу на Страцин учествовао је 1. батаљон 3. бригаде, који је успео да протера бугарске делове из састава 53. пука са поседнутих положаја на к. 802. Водила се борба са блиског одстојања. Успех би био знатно већи да је у нападу учествовао још један батаљон. Истовремено је извршена диверзија на др^вски мост код с. Војника, који је потпуно срушен, док је мост на реци Петрашници био знатно оштећен и онеспособљен за саобраћај. Срушено је 25 тт стубова и у рејону Страцина у заседи еачекана, мања немачко-бугарска колона којој су нанети губици. Заплењена је и централна сeosка општина у с. Клечевцима.

У овим акцијама заплењено је: 3 минобацача са доста муниције, 3 пушкомитраљеза, 2 митраљеза, доста прехрамбених артикала и друго. За време ових акција бригади је пришло доста нових бораца из села: Кана[^]ева, Макреша, Стрезовца, Облавца и Ораха.⁹⁰

За време Првог заседања АСНОМ-а бригада је добила задатак да основним снагама обезбеди ширу просторију Козјака и рејон око манастира Св. Прохор Пчињски, где се одржавало заедање, а слабијим снагама да изводи демонстративне нападе на мање непријатељске гарнизоне и објекте, привлачећи на тај начин непријатељске снаге на себе.

Пошто су завршене све припреме, 2. августа 1944. године је у манастиру С. Прохор Пчињски, између Куманова и Врања, одржано Прво заседање АСНОМ-а

⁹⁰ Исто, док. 96, 153,

коме еу присуствовала 122 представника-делегата македонског народа и народности. На заседању је, у складу са одлукама Другог заседања АВНОЈ-а, потврђен државноправни положај Македоније као равноправне федералне јединице у оквиру Демократске Федеративне Југославије; АСНОМ се конституисао у највиши представнички, законодавни и извршни орган македонског народа; донета је одлука о највишим органима власти и увођењу македонског језика као службеног језика у Македонији; донета је Декларација о основним правима грађана; одобрен је дотадашњи рад Иницијативног одбора за сазив АСНОМ-а и Главног штаба НОВ и ПО Македоније. Поводом одржаног заседања народу су упућени манифест и проглас преко којих је упознат са донетим одлукама. У исто време у складу с тим одлукама народ је позван да се још одлучније бори против окупатора и домаћих издајника и да се одлуке што пре сprovedу у живот.⁹¹

СИТУАЦИЈА У МАКЕДОНИЈИ ПОСЛЕ ПРВОГ ЗАСЕДАЊА АСНОМ-а

Успеси јединица НОВ и ПОЈ у пролећној непријатељској офанзиви на територији Македоније и јужне Србије снажно су одјекнули код македонског народа. Он се уверио у снагу наших јединица које су се успешно понеле са вишеструко надмоћнијим снагама бугарске 5. армије, која је доживела неуспех у овом подухвату, јер не само што није уништио снаге НОВЈ него су након завршетка офанзиве оне изашле много снажније, бројчано веће и прекаљеније. Прилив нових бораца је све већи, тако да се у наредном периоду формирају нове бригаде, партизански одреди и војнотериторијалне јединице и органи. Снаге НОВЈ контролишу у то време читаву територију Македоније, осим сталних гарнизона и појединих упоришта дуж комуника-

⁹¹ Зборник на документи на АСНОМ 1944—1964, Скопје 1964, стр. 96—101, 155, 185, 203—240; Историјски архив КПЈ, том VII, док. 119, 120.

ција која су свакодневно нападана нашим снагама. Опште узев, читаву Македонију је захватио један полет који је из дана у дан јачао.

Централни комитет КПМ и Главни штаб Македоније оценивши општу ситуацију, посебно ону у Јулославији и Бугарској, предузели су у овом периоду велики број мера војног и политичког карактера. Ради лакшег руковођења оружаном борбом територија Македоније је подељена на четири оперативне зоне са одговарајућим штабовима. Услед великог прилива бораца штабовима зона је наређено да свака од њих формира по две дивизије, сем 4. оперативне зоне, која је требало да формира једну дивизију. Сем тога, наређено је да се у сваком окружном месту образује команда подручја са по једним батаљоном бораца, а у сваком среском месту — команда места са по четом бораца. Штабовима зона је такође наређено да јединице систематски руше железничке и друмске комуникације и објекте на њима, како би спречиле маневар окупаторских снага и њихово продирање на слободне територије реметећи једновремено железнички војни транспорт немачких и бугарских снага дуж главне комуникацијске магистрале долином Вардара и на тај начин наносити непријатељу губитке и стварати забуну и несигурност у његовим редовима. Партијској организацији на терену су дате директиве и смернице за што веће обухватање н^рода у масовним организацијама, које ангажовати до максимума на извршавању позадинских задатака и пружању свестране помоћи јединицама НОВ. Пошто је прилив омладине у редове НОВ био врло масован, Главни штаб Македоније наредио је свим јединицама да у свом саставу формирају посебне омладинске јединице — чете, батаљоне и бригаде.⁹²

Одмах после заседања АСНОМ-а 4. августа састао се Централни комитет КП Македоније да би размотрио мере за спровођење у живот историјских одлука Првог заседања АСНОМ-а. На састанку ЦК КПМ донете су

⁹² Архив ВИИ, к. 232, док. 5—5 до 5—8/1; к. 232, док. 6/1 и 7/1; Ослободилачки рат народа Југославије, књ. 2, 1 издање, стр. 345—346.

одлуке о приступању потпуној изградњи органа народне власти и државне управе на читавој територији Македоније и о стварању Главног одбора јединственог народноослободилачког фронта. Ради успешног завршетка борби за потпуно ослобођење Македоније ЦК КПМ је донео одлуку о општој мобилизацији и формирању дивизија, као и о мобилизацији народне привреде за потребе и помоћ фронту. Са састанка Централног комитета КПМ упућен је проглас македонском народу позивајући га да појача борбу против окупатора и домаћих издајника ради коначног ослобођења земље у заједници са осталим братеким народима Југославије.⁹³

Одлуке АСНОМ-а, поред осталог, политички су дотукле не само окупатора него и присталице Ванче Михајлова, јер су се и ови последњи, уздајући се у своје демагошке паролe о некој самосталној Македонији, надали да ће уз помоћ Немаца узети власт у своје руке. Исто тако, политички су биле потучене и присталице „Бали комбетар“ и четничког покрета Драже Михаиловића.⁹⁴

Предузете мере ЦК КП Македоније и Главног штаба у првој половини августа показале су се убрзо као правилне. Одобравајући одлуке Првог заседања АСНОМ-а и одазивајући се позиву ЦК од 4. августа, македонски народ је масовно приступао најродноослободилачкој борби. Поред већ постојећих јединица, у августу 1944. године формиране су 5, 6, 7. и 8. бригада, заткм 9. и 10. бригада, а 25. августа, у Шешкову, 41. дивизија НОВЈ (састава: 2, 9. и 10. бригада) — прва дивизија у Македонији. Истовремено су формиране команде меета и подручја. Ове последње су одиграле огромну улогу у снабдевању јединица, у обезбеђењу и контроли слободних територија, у прихватању новог људства за

⁹³ Историјски архив Комунистичке партије Југославије, том VII, док. 121 (стр. 348—353).

⁹⁴ Почетком септембра у Скопље је дошао Ванчо Михајлов да преузме власт од Бугара када су капитулирале њихове фашистичке снаге. Упознавши се са стањем у Македонији и општенародним устанком македонског народа, увидео је да са шачицом приврженика нема баш никакве изгледе на успех, па је, и поред настојања Немаца, одустао од те своје намере, напустио Скопље и вратио се у Загреб.

јединице НОВЈ. Јединице тих команди, поред наведених задатака, често су извршавале и чисто борбене задатке, било у склопу оперативних јединица, било самостално. Сем тога, на основу упутстава АСНОМ-а приступило се организацији, учвршћењу и проширивању органа народне власти.

БОРБЕ БРИГАДЕ НА КУМАНОВСКО-ВРАЊСКОМ ПОДРУЧЈУ АВГУСТА 1944.

У духу наређења Главног штаба Македоније све јединице су сиематекни уништавале непријатељске посаде, бугарски административни и полицијски апарат у селима где се он задржао, железничке и друмске саобраћајнице, транспорт и објекте на њима.

У првој декади августа 3. бригада је своје акције усмерила на комуникацију Куманово — Крива Паланка нападајући објекте на њој, мобилишући и прихватајући нове борце у своје редове из села у захвату ове комуникације.

После изведене акције, 2. августа, на с. Обловце (близу Куманова), где је одржан политички збор и прихваћено нешто нових бораца, среска полицијска управа из Куманова упутила је у овај крај бојни полицијски одред да би заштитио објекте на комуникацији Куманово — Крива Паланка и протерао партизанске јединице. Одред је бројао око 120 полицајаца и контрачетника Суљине контрачете. Он је након пристизања поставио заседе у захвату комуникације и у рејону моста на реци Петрашници. Међутим, 3. бригада је пратила његов покрет и места на којима су биле постављене заседе. Ноћу 9/10. августа постављене заседе су опкољене у рејону Веље главе (к. 476), близу с. Обловца, на самој комуникацији и код моста на реци Петрашници. Отворена је снажна митраљеска, минобацачка и пушчана ватра и отпочео напад. После двочасовне борбе, пошто је полицијском одреду неетало муниције, повукао се за Куманово. При томе је оштећен мост на р. Петрашници и порушено око 40 тт стубова. Телефонска жица је покупљена и предата команди кумановског

подручја. Једновремено је део енага 3. бригаде ушао у е. Младо Нагоричино, где им је пришло 37 еељака.

Поеле извршене акције код Веље главе сутрадан је непријатељ послао војску и полицију из Куманова ради оправке тт линије, а бригада се повукла у правцу с. Пелинци. Уочи саме акције код Веље главе, у духу наређења Главног штаба Македоније, 3. батаљон 3. бригаде формиран је као омладински батаљон „Доне Филлиповски”.⁹⁵

НАПАД НА ЖЕЛЕЗНИЧКУ СТАНИЦУ ТАБАНОВЦИ

У међувремену Главни штаб Македоније је наредио 8. прешевској бригади да заједно са јединицама 22. дивизије и 3. македонском бригадом изврше напад на железничку пругу Табановци — Врање. Предвиђено је да се напад изврши према следећем: јединице 22. дивизије да нападају северно од е. Ристовца, 3. македонска бригада на железничку станицу Табановци, а 8. прешевска бригада ка железничку станицу Букоровце.

У духу овог наређења 3. бригада и Кумановски одред напали су ноћу 12/13. августа жел. станицу у с. Табановци и објекте на путу у непосредној близини села. За напад је извршен следећи распоред јединица: 3. омладински батаљон је одређен да нападне железничку станицу; један батаљон је предвиђен да врши обезбеђење са правца Куманова ради спречавања доласка појачања из града, е обзиром на то да се Куманово налази свега на 10 км од с. Табановци. Сем тога, овај батаљон је имао задатак да изврши мобилизацију људства и с. Д. Табановци; један батаљон је одређен у резерву и добио је задатак да се креће иза Омладинског батаљона при чему одредити једну чету за обезбеђење десног бока Омладинског батаљона; Кумановски одред је имао задатак да поруши бетонски и дрвени мост на путу северно од с. Г. Коњара, да изврши мобилизацију људства у с. Г. Табановци и да запали школу у селу где је повремено долазила бугарска војска ради еме-пггаја.

⁹⁵ Зборник докумената, том VII, књ. 4, док. 7, 8, 177.

Око 23 часа 12. августа Омладински баталон бригаде је кренуо у напад у коме нису једновремено употребљене снаге батаљона, већ су оне биле иоделењене у два ешелона, те се није могла испољити силаина удара. Железничку станицу је обезбеђивао један бугарски коњички ескадрон. Сем тога, све снаге батаљона су биле усмерене на непријатељско лево крило, док је његово десно крило било слободно тако да може интервенисати на угроженим местима. Но и поред оваквог груписања снага батаљон је пробио непријатељску линију одбране испред жел. станице, заузео је зграду општине и продужио гоњење непријатеља, који се повлачио у правцу с. Лојана. Пошто јединице батаљона нису биле равномерно распоређене да би обухватиле оба непријатељска крила, већ концентрисане на уском простору, оне су трпеле веће губитке. У међувремену је уследио напад контрачетника из с. Сланишта, који су унели забуну у редове батаљона прекинувши му везу са његовом позадином.

У овој ситуацији једна од двеју чета, које су биле у резерви бригаде, пошла је без наређења на јуриш са Омладинским батаљоном, док је друга чета остала далеко позади, тако да је командант батаљона изгубио везу са њом. Због тога се није имало чиме интервенисати на непријатељско десно крило, јер се није располагало другим снагама. На брзину је прикупљена група бораца, који су се затекли на лицу места, убачени су на саму зграду железничке станице да би омогућили извршење задатка минерским групама. У овој ситуацији минери су успели да запале само једну зграду близу жел. станице, а нису успели да минирају остале предвиђене објекте.

Минерске групе Кумановског патризанског одреда експлозивом су уништиле зграду Шумске управе, камени мост у рејону с. Коњари на путу Куманово — Врање и спалиле дрвени мост 3,5 км северно од Куманова, због чега је био обустављен саобраћај. Поред тога, одред је запалио зграду основне школе у с. Г. Табановци.

У овој борби непријатељ је имао следеће губитке: 4 мртва и 9 рањених војника. Убијено му је 17 коња, а 7

раћено. Уништена су му 4 митраљеза, а 1 митраљез заплењен.

Наши губици: 6 погинулих, 13 рањених (међу којима и начелник штаба бригаде, командант и заменик команданта 3. батаљона) и 13 несталих. Од наоружања и материјала је изгубљено: 2 пушкомитраљеза и око 100 кг експлозива.⁹⁶

Напад на жел. станицу Табановци може се оценити као делимично успео. Постигнути су извесни резултати, али су они могли бити знатно већи да је организација напада била спроведена у живот. План за напад је био добро замишљен и предвиђене су биле мере обезбеђења због близине Куманова. Задаци јединица су правилно постављени. У резерву је одређен читав батаљон (без једне чете) чиме је штаб бригаде могао интервенисати тамо где је то било нашеопходније. Међутим, само извођење напада и употреба резерве нису најцелисходније спроведени, због чега су и јединице претрпеле доста губитака.

НАПАД НА РУДНИК ЛОЈАНЕ

За 21. август увече било је предвиђено да 22. дивизија НОВЈ, 3. македонска и 8. прешевска бригада нападну Врање. Међутим, пошто су прикупљени подаци да се у Врању и околним гарнизонима налазе врло јаке бугарске снаге, то се одустало од овог напада. Уместо ове акције Главни штаб Македоније наредио је 3. македонској бригади, ојачавши је једним батаљоном 8. прешевске бригаде, да 22. августа крене са Козјак планине, а да 23. августа увече изврши напад на рудник код с. Лојане. Према прикупљеним подацима у руднику је било 28 бугарских војника, 60 полицајаца и Прешевска контрачета од око 100 контрачетника, која је исто тако обезбеђивала рудник. Рудник Лојане је на средокраћу између Куманова и Прешева, одакле се могла очекивати интервенција бугарске војске и полиције. У Куманову су биле дислоциране снаге јачине једног оја-

⁹⁶ Исто, докуменат, 4, 10, 179.

чаног пешадијског пука. У то време у Прешеву су биле снаге јачине једне пешадијске чете и једног коњичког ескадрона, у с. Црнотинцу и с. Лефовићу по један коњички ескадрон.

Главни штаб је за овај напад доставио бригади и скицу распореда непријатељских бункера (којих је било три) са подацима о јачини посада и наоружања у њима. На њој су, поред тога, била означена стражарска места и распоред осталих објеката.

У току ноћи 23/24. августа јединице су се привукле у близину рудника. За планирани напад јединицама су постављени следећи задаци: 2. батаљон да нападне сам рудник — његов главни део „Сува Река“ и део назван „Централа“; 1. батаљон је одређен за обезбеђење са правца с. Лојана, с. Табановца и с. Закеинца; 1. батаљон 8. прешевске бригаде за затварање правца из Куманова; Кумановски партизански одред је имао задатак да служи као заштитница снагама које врше напад јер се предвиђало да ће се оне повлачити после изведене акције у току 24. августа.

Око пола ноћи 23/24. августа отпочео је напад. Борба је трајала око два часа након чега се бригада преко железничке пруге и друма у рејону с. Табановца повукла на Козјак планину. У току напада овладано је главним делом рудника „Сува Река“, док се није могло продрети до дела рудника „Централа“, где су контрачетници пружали врло жилав отпор са добро прицрмљених положаја за одбрану. Положаји су у полукругу опасивали овај део рудника, а појачања се нису могла акције како би се јединице још у току мрака могле повући и прећи железничку пругу и друм Куманово — Прешево. При нападу једрице су запалиле магацин бензина и уља, експлозивом уништиле електричну централу рудника, а од три бункера два су била дигнута у ваздух. Сем тога, порушене су или оштећене и друге зграде у руднику. Истовремено је група од 20 до 30 бораца напала с. Бедиње у непосредној близини Куманова. Запаљена је општинска зграда заједно са архивом. У згради је изгорео један полицајац.

Непријатељски губици у људству нису утврђени, а материјална штета је била огромна. Заробљен је начелник рудничке полиције.

Губици бригаде: 3 погинула (од којих и командант 2. батаљона Лазо Н. Гошевски) и 6 рањених (међу којима и командант батаљона, народни херој Трајко Стојковски Бузо).⁹⁷

Ову акцију штаб бригаде је оценио као задовољавајућу. Поетигнути резултати, нарочито у материјалном оштећењу рудничких постројења, показују да су припреме и сам напад добро извршени. Овоме су допринели подаци који су благовремено прикупљени и презентирани штабу бригаде на скици са тачним распоредом објеката и снага које их бране. И ова акција је потврдила да је бугарски фашистички окупатор немоћан да се на сваком месту супротстави јединицама НОВЈ. Напад је био изненадан и брз, што је омогућило јединицама да се још у току ноћи повуку преко равничастог терена у захвату железничке пруге и друма Куманово — Прешево и да се дохвате планинског земљишта.

Услед сталних изненадних напада, нарочито на железничку пругу и комуникацију Скопље — Ниш, а на захтев Немаца бугарска команда је припремала нову акцију, у ствари, офанзиву расположивим снагама 5. армије, полицијом и контрачетницима на просторији Куманово — Ћустендил — Пирот — Врање. Међутим, она није спроведена због настале ситуације у Бугарекој крајем августа и у првој декади септембра 1944.⁹⁸

АКЦИЈЕ БРИГАДЕ У РЕЈОНУ ВЕЛЕСА

Главни штаб Македоније добио је 22. августа директиву од Врховног штаба НОВ и ПОЈ да јединице под његовом командом, уз садејство савезничке авијације, од 1. до 7. септембра руше и сшеспособљанају за саобраћај комуникације Велес — Скопље, Скопље — Кичево и Прилеп — Велес и на тај начин ометају транспорт немачких снага из Грчке на север.

⁹⁷ Исто, докуменат 17, 22, 185.

⁹⁸ Исто, докуменат 15.

Главни штаб Македоније проширио је ова дејства на читаву територију Македоније. Он је потчињеним јединицама издао елелеће наређење: 41. дивизија да напада и руши комуникацију и железничку пругу Прилеп — Велее и да у погодном моменту нападне и ослободи Прилеп; 5. македонска бригада да изводи акције на жел. прузи с. Чашка — Велее; 1. македонска и 1. косовско-метохијска бригада да руше пругу уског колосека Гостивар — Кичево; 3. македонска бригада да руши пругу Скопље — Велес, а да 11. и 12. бригада наставе рушење пруге и комуникација Куманово — Врање и Куманово — Крива Паланка. Упоредо са дејством савезничке авијације, која је нападала непријатељске колоне и транспорте, све јединице су приетупиле извршењу добивених задатака."

Ради извршења постављеног задатка 3. бригада се пребацила са кумановског подручја, преко реке Пчиње, у рејон Скопља. Према наређењу Главног штаба Македоније она је 29/30. августа напала централни затвор у Идризову и поеле кратке пуцњаве ослободила око 300 политичких и других затвореника.¹⁰⁰ Око 200 политичких затвореника прикључило се бригади и кренули су са њом. Након тога они су распоређени по јединицама.

Продужавајући покрет према прузи Скопље — Велес, бригада је 30. августа заједно са иполитичким затвореницима наишла код с. Морана на заседу једне

⁹⁹ Ослободилачки рат народа Југославије, књ. 2, I издање, стр. 348.

¹⁰⁰ Почетком августа 1944. Главни штаб Македоније и МК КПЈ за Скопље отпочели су припреме за ослобођење политичких затвореника, који су издржавали казну у Централном затвору у Идризову — близу Скопља. Дата је директива партијској организацији у затвору да се сви затвореници организују у јединице — у чете и да организују штаб, што је и учињено. Средином августа војни штаб затвореника, који је бројао 4 члана, затражио је од управника затвора да откључа капију и пусти затворенике, наводећи разлог да су немачке јединице у близини, па би могле поубијати затворенике. Управник је одбио тај захтев, говорећи да ће они бити благовремено ослобођени уколико запрети таква опасност. Исти захтев је био постављен и 28. августа, али је и тада одбијен.

Зборник, том VII, књ. 4, док. 26.

бугарске артиљеријске јединице која се налазила у селу. Дошло је до кратке борбе након чега је бригада себи пробила пут и наставила покрет предвиђеним правцем. У краткој борби заплешен је један тешки митраљез и десетак коња, а три топа су уништена пошто их бригада није могла носити са собом. Бригада је имала 2 погинула и 2 рањена борца.

Након преласка на десну обалу Вардара бригада се пребацила на ередокраћи између Скопља и Велесеа у непосредној близини железничке пруге. Јединицама је постављен задатак да у току ноћи 4/5. септембра изврше једновремени напад на жел. пругу и поруше објекте на њој. Јединице су овај задатак извршиле. У току ноћи порушен је железнички тунел на улазу и излазу у висини с. Кожле и пруга на четири места у рејону истог села. Бригада је једним делом снага истовремено порушила жел. станицу Влахчане и подигла у ваздух мост јужније од жел. станице. Сутрадан је 1. батаљон водио борбу са око 600 војника једног немачког транспорта који је долазио из Скопља. После краће борбе транспорт се вратио на жел. станицу Пчиња, где се сукобио са једном четом 3. батаљона која се због снажног отпора непријатеља повукла из тог рејона.

У овим борбама непријатељски губици нису утврђени, док је бригада имала 3 погинула и једног рањеног борца. Саобраћај на овом делу пруге био је прекинут за извесно време, док нису дошла појачања из Спокља и Велесеа која су приступила оправци пруге и порушених објеката.

Након ове борбе штаб 3. бригаде је оставио један батаљон на обезбеђењу и у заседи према Велесу, а један према Скопљу са задатком да ометају оправку пруге и објеката, док се један батаљон повукао у с. Добрино ради припрема за нове задатке. Батаљони у заседи остали су тамо читав дан, а потом се повукли у с. Рлевци ради припреме за напад на делу пруге између Башина села и с. Сопота.¹⁰¹

¹⁰¹ Исто, док. 35, 40, 41; Архив ВИИ, кутија 233, док. 31/3/; кутија 234, док. 10, 14/15 и 14-6/17; кутија 1315, док. 3/5.

Услед великог прилива нових бораца 7. септембра 1944. формирана је у с. Лисичју (код Велеса) 42. дивизија НОВЈ. У њен састав су ушле: 3, 8. и 12. македонска бригада. Одмах након формирања њене јединице су усмерене за дејство на просторији између Скопља и Велеса ради рушења жел. пруге и ометања немачког транспорта и чишћења територије око Скопља од балистичких снага.¹⁰²

¹⁰² Зборник докумената, том VII, књ. 4, док. 39.